Calvario/Kalvarija

V sklopu dogodkov prve čezmejne evropske prestolnice kulture Gorica/Nova Gorica 2025 bosta združenja Europassione per l'Italia in UNESCO Škofjeloški pasijon nastopala z enotnim zaščitnim ukrepom.

Uprizoritev Kristusovega pasijona ima že tisočletno tradicijo v Evropi; njegov pomen presega versko pripadnost, saj poziva vse nas k razmišljanju o največjem zlu človeštva: trpljenju, bolečini, rani, nasilju, krivici, smrti ljudi, skupnosti, narodov in držav, ne samo kot posledica naravnih katastrof, ampak tudi globokih nesporazumevanj, neprijateljstvih, sovraštva in sporov, v družinah, skupinah, skupnostih, narodov in državah.

Pasijon moralno obsoja Zlo, predvsem pa išče izhodišče iz temote življenja in postavlja temelje za novo pojmovanje človeštva v svobodnem, pravičnem in bratskem svetu. Sprašuje nas o možnosti sožitja v različnosti, miru in poziva nas k zapuščanju starih ruševin za novo življenje v svetu ustvarjalnosti, tukaj in sedaj.

Prevedla Nataša Černic

Calvario/Kalvarija

Uprizoritev Kristusovega trpljenja
v letu prve čezmejne evropske prestolnice kulture
Gorica/Nova Gorica
junija 2025

1 – Incipit Ecce peccata mundi, Trg Travnik

Iz različnih točk trga vstopijo skupine 4 ali 5 mladih, ki bodo v pasijonu uprizorili simbolična dejanja »grehov« sveta (npr. bojujejo se s simulacijo vojne, hudo pretepejo brezdomca in ga nato zapustijo, zasledujejo prestrašeno deklico, po tleh mečejo smeti, trgajo rože, grozijo s sirkom, valijo se po tleh, kričijo in tolčejo s pokrovi, tečejo sem in tja, delajo zgago itd.).

Sredi trga izstopa skupina Smrti, ki jo uprizarja ženska v črnem z dvignjeno lobanjo v roki.
Skupino Smrti sestavljajo 4 člani: 1) lok in puščice 2) meč 3) tehtnica 4) kosa.
Dejanja skupin bodo začela in se ponavljala po poti ter prenehala in se spremenila iz negativnega v pozitivno v zadnjem prizoru vstajenja.

Dejanja 4 skupin se lahko odvijajo bodisi istočasno kot ločeno ali oboje.
Medtem pa se namen nastopa izreče v treh jezikih: italijanščini, slovenščini in angleščini.

1. BRALEC – Kalvarija. (premor) Izhaja iz besede plešast. Pomeni "mesto lobanje". Prevod je iz aramejščine Golgote. Tako se je imenovala skala, ki je stala tik pred jeruzalemskim obzidjem. Na tem golem griču so Rimljani križali obsojene na smrt. In tam je bil Jezus križan.
Kalvarija v prenesenem pomenu izraža bolečino, trpljenje, smrti ljudi, skupnosti, narodov, človeštva. Calvario/Kalvarija, grič, ki obdaja Gorico, spominja na krvave bitke prve svetovne vojne in na pomore mladih italijanskih, slovenskih, nemških in hrvaških vojakov. Če smo danes tu, da skupaj doživljamo Jezusovo trpljenje in smrt, ni le v razmislek glede skrivnosti, ki tiči v bolečini, trpljenju, smrti tako posameznika kot skupnosti zaradi vojn, nesreč, bolezni, sovraštva, prepirov, temveč tudi zato, da evropska prestolnica kulture, Gorica/Nova Gorica napravi prvi resen korak dolge poti do sprave, bratstva in miru v Evropi med ljudi in narodi. Težka in boleča je pa ta pot, saj so naše rane še zelo sveže. Vendar s podoživljanjem Kristusovega pasijona želimo izražati skupno upanje v zmago življenja nad smrtijo, miru nad vojno, ljubezni nad sovraštvom. Predvsem pa nočemo s pasijonom ničesar reči ali predstavljati, želimo samo delati za mir in spravo. Naše skupno delo priča o sodelovanju, prisotnosti in prijateljstvu med Europassione per l' Italia in Slovenskim pasijonom, ki ga usklajujejo Unescova svetovna dediščina Škofjeloški pasijon, mestni upravi Gorice in Nove Gorice, celotno goriško območje s številnimi prostovoljci in prijatelji.

2 – Getsemani in Sanhedrin – vrt prefekture in Cerkev sv. Ignacija

Smrt s svojo skupino se postavi na čelo trume Sanhedrina z Judom (imajo bakle, meče in palice) in se napoti proti vrtu prefekture, kjer se vrši simulacija Getsemanija; apostoli spijo, Jezus pa moli.

Ko pridejo Sanhedrinovi vojaki, se Jezus približa Judu, k njemu pristopijo tudi apostoli, izbruhne prepir, Peter rani Marka. Sliši se samo Jezusov izrek: "Kdor se z mečem peča, naj od meča pogine".

Nato apostoli zbežijo in Jezusa odpeljejo v Sanhedrin. Pred skupino pa je deček Marko, ki teče in prispe do trga, se nato skrije pred dvema stražarjema, ki ga vendar ne dosežeta.
Ob izročitvi Jezusa Sanhedrinu, Kajfa vidno podeli Judu 30 denarjev. Med njima je vedno Smrt. Juda odhaja z denarjem, ki ga znova in znova šteje. Obkroži ga skupina črncev, ki na glas vzklikne, ponavlja in zapoje "Money, Money! Denar, denar! Wall Street! Banka, Banka! Business" ter meče ponarejen denar v zrak kot konfete.

Člani Sanhedrina so postavljeni v polkrogu z Jezusom na sredi, nato preidemo naravnost do zadnjega dela verskega procesa.

KAJFA – Si slišal, Nazarečan, kaj sta rekli priči? Ali je res, da želiš podreti Svetišče Božje in ga v treh dneh sezidati? Kako se braniš pred temi obtožbami? Ne odgovarjaš li ničesar? (Jezus molči). (Jezus obmolkne, Kajfa postane nepotrpežljiv). Zaklinjam te pri živem Bogu, povej nam, ali si ti Mesija, Sin Božji!

JEZUS – Ti si to rekel, toda pravim vam, videli boste Sina človekovega, da sedi Bogu z desne strani in da ponovno prihaja na nebeških oblakih.

KAJFA – Boga je proklel! Kaj nam je še treba prič? Slišali ste kletvino njegovo. Kaj se vam zdi?

SANHEDRIN – Smrti je vreden!

KAJFA – Odpeljite ga ven! (stražarji odpeljejo Jezusa k Pilatu, vlečejo in pretepajo ga med kriki Sinhedrina.)

3- Pilatov proces – Balkon goriške prefekture

PILAT – Si ti kralj Judov?

JEZUS – Moje kraljestvo ni del tega sveta. Če bi bilo moje kraljestvo del tega sveta,bi se moji spremljevalci borili, da me ne bi izročili Judom.

PILAT - Torej si kralj?

JEZUS - Da, jaz sem kralj, vendar ne iz te zemlje.

PILAT - Tvoji judovski prijatelji pravijo, da želiš biti njihov Mesija, torej njihov kralj. Je to res? Si njihov kralj? Ničesar ne odgovoriš? Ali veš, da imam moč, da te izpustim ali križam?

JEZUS - "Nobene oblasti bi ne imel nad menoj, če bi ti ne bilo dano od zgoraj."

PILAT – (nekako ovirano nagovori ljudi) Tega Jezusa ste mi izročili kot upornika. Torej pregledal sem ga, pa nisem našel nobenega od zločinov, ki mu jih očitate, ničesar kar bi zaslužilo smrt. Kaznoval ga bom in potem ga bom izpustil.
(Pilat se obrne in ukaže stotniku, naj odpelje Jezusa, ki ga slečejo, bičajo in okronajo s trnjem, vojaki pa ga kot kralja zasmehujejo)

PILAT - (izstopi z Barabom) Za veliko noč je običaj, da izpustimo enega ujetnika, ki ga vi, ljudje, izberete. (stotnik je vzel tudi Jezusa ven). Tukaj je mož (zažvižgajo in zavpijejo mu). Koga želite, da vam izpustim: Baraba ali Jezusa, ki se imenuje Kristus?

TRUMA – Baraba! Baraba! Baraba!

PILAT – In kaj naj naredim z Jezusom Kristusom imenovanim?

TRUMA – Naj bo križan!

PILAT – Kaj pa je storil narobe?

TRUMA – Naj bo križan!

PILAT – Vzemi ga in ga sam križaj.

KAJFA – Pilat, če izpustiš Kristusa, postameš Cezarjev sovražnik. Kdor se postavlja pred kraljem, nasprotuje Cezarju.

PILAT – Naj križam tvojega kralja?

KAJFA – Drugega kralja nimamo razen Cezarja.

TRUMA – Do smrti! Do smrti!

PILAT (služabnik pride z umivalnikom, Pilat si roke umije) Nedolžen sem krvi tega pravičnega! (stotniku ukaže, naj izpusti Baraba,ki pobegne v množico in izroči Jezusa vojakom, da ga odpeljejo na križanje)

TRUMA – Do smrti! Križaj ga!

4 - Križev pot – Ulica Raštel do gradu

Jezusov Križev pot z rimskimi vojaki je sprevod s sedmimi postajami oziroma vhodi.

Pred prvo postajo sta postavljena dva tatova , ki simbolizirata zapornika in zaznamujeta izhod zapora.

V drugi sreča Veroniko s skupino (vidna skupina prostovoljcev Rdečega križa, zdravnikov in medicinskih sester), ki obriše Kristusov obraz in se nato pridruži procesiji.

V tretji sreča Juda, se skozi množico prebije, vidi Jezusov konec, približa se velikim duhovnikom, ki ga pregnajo, vrže vanj denar in nato teče se obesit.

V četrti pa Cirenejski. Jezus spet pade. Vojaki prisilijo tujca, da nosi križ.

V peti Le Pie Donne. ki izvajajo pesem-jok. Približajo se Kristusu, vendar jih odmaknejo.

JEZUS Ne jokajte nad mano, ampak nad svojimi otroki!

V šesti angelčki.

V sedmi Mati s tremi Marijami in nekako oddaljen je Janez z Magdaleno.

BRALCI – Vsi smo na smrt obsojeni. Vsi bomo umrli. Na to nas lobanja Kalvarije opozarja.
Smrt, naša in naših najdražjih je resničnost, ki jo zavračamo. Tega dejstva ne moremo razumeti in niti sprejeti.

Jezusov vzpon na Kalvarijo nam predstavlja resničnost, ki je še hujša od smrti. Kalvarija je sinonim za življenje, ki poteka v nenehnem mučenju in trpljenju, brez usmiljenja ali olajšanja in za katerega je smrt odrešenje, mir, konec bolečine. Kalvarija je še hujša, ko te najdražji zapustijo, pobegnejo, nate pozabijo. Obupno sam ostajaš.

Toda najbolj nerazumljiva in nesprejemljiva je smrt otrok in nedolžnih, a ne iz naravnih vzrokov, temveč od človeških rok. Človek, ki ubije drugega človeka. Genocidi ljudi, družin, skupnosti, narodov. Brez krivde. Temota človeštva pa doseže višek, ko brat ubije brata svojega . Koliko bratomornih in koliko državljanskih vojn je terjal nastanek Evropske unije? In koliko vojn bo še potrebnih za svetovni mir?

Po prihodu na grad se izvedejo običajna dejanja križanja, slečenje Kristusa, pribijanje, dviganje treh križev. Smrt z lobanjo je poleg križa. Ženske z Marijo pod križem tvorijo skupino, Janez in Magdalena sta skupaj, vendar nekoliko oddaljena.

5- Križanje, smrtni hrib, pred vhodom v goriški grad

KAJFA – Če si Sin Božji, stopi s križa!

ANNA – Oh, odrešenik sveta, zakaj ne rešiš samega sebe?

TAT – Ne samo sebe, Kristus! Tudi mene reši!

DOBRI TAT – Nehaj! Ali se ne bojiš Boga, ti, ki trpiš enako obsodbo? Dobili smo pravo kazen za to, kar smo storili, a on ni ničesar kriv. (ogovori Jezusa). Jezus, spomni se me, ko boš v svojem kraljestvu.

JEZUS - Po pravici ti povem: danes boš z menoj v raju. (premor) Žejen sem ... (rimski vojak ponudi Kristusu v kisu namočeno krpo, jo na slamco položi ob Kristusovih ustih)

JEZUS Ženska, tukaj je tvoj sin. (premor) Sin, tukaj je tvoja mati! (premor) (devica, ki je bila prej poleg sester in treh Marij, medtem ko je Janez stal ob strani z Magdaleno, se proti Janezu obrne, Janez pa proti devici Mariji, približata se in šele zdaj sta si blizu, sorodnika pod križem)

JEZUS – Bog moj, Bog moj, zakaj si me zapustil? (premor) Oče! Oče! Izročam ti svoj duh! (umre)

Enominutni molk. Vsi igralci se ustavijo, kot v živi sliki.
Ob koncu minute zapoje pesem ali zelo sladka glasba.
Longin s sulico raztrga Kristusov bok, da bi potrdil njegovo smrt. Drugi vojaki tatovoma zlomijo noge.

S prihodom Jožefa iz Arimateja odstavijo križ. Nikodema in njegovi hlapci položijo Jezusa v *naročje žalujoče matere, medtem ko ga ženske mazilijo in čistijo.*

6- Pokop in bujenje. Od gradu se spustimo po ulici Giustiniano, nato pa zavijemo na ulico Cappella in pridemo do trga Evrope.

Iz Cerkvice svetega Duha, kjer je pokopan Kristus ki predstavlja kamen maziljenja, se odpravi sprevod s simulakrom mrtvega Kristusa (bolje če z igralcem).

Nosilci Kristusovega stola bodo Jožef iz Arimateje, Nikodem in njuni služabniki.

Zadaj, drug ob drugem, Marija in Janez (mati in sin).

Druge ženske, Pious in Marie.

Spredaj pa vodijo procesijo angelčki s simboli pasijona.

Pred vsemi Smrt s svojo simbolično skupino.

Druge skupine (črnci, nekdanji hudiči) tečejo, skačejo in hodijo pred sprevodom, radostno in posmehljivo, ker sta Smrt in Zlo zmagala. Primerno bi bilo, če bi tudi tukaj, kot v prejšnjih prizorih, uspeli uporabiti idiofone, inštrumente velikega tedna, trokole, klopotce, piščalke, morske cevi, da naznanijo prihod sprevoda.

Na poseben način bodo podivjale, ko bodo prispele na Trg Evrope.

Ko pa bo Kristusov pogrebni sprevod prispel na trg, se sedežni stol postavi na sredino, sorodniki še zadnjič lahko poljubijo in se Jezusa dotaknejo, ker ga nato zavijejo v prt in odnesejo v postajo.

Ko se vrata zaprejo, vsi žalostno odidejo, razen črncev in rimskih vojakov; slednji stražijo pred grobnico, prvi pa, ki so povzročili razburjenje, zamrznejo v plastičnih položajih svojih najbolj zlobnih dejanj. Smrt bo vedno ostala v sredini s štirimi simboli.
To je minuta popolnega mirovanja in tišine. Naj čimveč luči ugasne, naj bo največja tema.

7- Vstajenje – Trg Evrope

Ob čim glasnejšem grmenju (kot bomba petarde) se Händlova Aleluja na ves glas zaigra (ali druga glasba s podobnim učinkom in vstajenjem), po možnosti naj traja celoten prizor toliko kot glasba in naj se z njo tudi konča.

Na trgu naj prižge čimveč močnih luči.

Vrata postaje se na stežaj odprejo in ven pritečejo množice otrok z olǰnimi vejicami, rožami, pisanimi trakovi, košarami rdečih jajc, pogačami, gubanami, velikonočnimi sladicami (za podaritev javnosti itd.).
Črnci in vojaki padejo na tla.
Vsi udeleženci pasijona pritečejo z vseh koncev trga.
Jezus, oblečen v belo, zapusti glavni vhod postaje in se napoti proti Smrti, ki je do takrat okamenela s svojimi razbojniki.
Približa se Smrti in s pomočjo angelčkov sleče črni plašč Smrti, vzame ji lobanjo iz roke, angelčki pa črncem odvzamejo simbole smrti in jih zložijo na eno mesto.

Med prisotnimi se oblikujejo krogi igre in plesa, dokler ne nastane večji krog, v katerem se zberejo drugi koncentrični krogi o Kristusu in Smrti spremenjeni v Življenje.

BRALCI – V dogodku o Jezusovem trpljenju, smrti in vstajenju, ki smo ga podoživeli, se nam je prikazala pot, resnica, življenje.
Resnica je, da ne moremo se izogniti smrti, vojni, bolezni, bolečini, naravnim katastrofam, žalosti in skrbem. Vse to ne bo izginilo zgolj za človekovo svobodo spoznavanja, dobrega in slabega dejanja.
Pot je prehod iz starega človeka ustvarjenega iz mesa, interesov, nasilja in krivic v novo človeštvo duha, svobode, pravičnosti in bratstva.
Življenje je prežemanje vseh naših vsakodnevnih odnosov z ljubeznijo, umetnostjo in obrtjo, znanostjo in tehnikami, družinami in skupnostmi, mesti in kraji, ljudi in narodi.

Naj ne zmaga Kraljestvo Zla, temveč Kraljestvo pravičnosti, harmonije in solidarnosti.

MARIJA – Končni namen Kalvarije, vsake Kalvarije, ni smrt, temveč življenje. V ljubezni in predvsem v veselju

VSI - (v vseh prisotnih jezikih) Mir! Mir! Mir!